

PLOMES

2013/Nº 5

Les comunitats
rupícoles a Catalunya

Voltors, canyets i
normativa sanitària

L'àguila perdiguera:
una espècie mediterrània
en perill?

ELS OCELLS
I ELS ROQUISSARS

SEO/BirdLife

PLOMES

Plomes, Núm. 5 · 2013
Els ocells i els roquissars
Revista editada per SEO/BirdLife Catalunya

Directora:
Cristina Sánchez

Equip editorial:
Ignasi Oliveras
Jordi Prieto

Maquetació:
Maüge Soberanas / maugeweb.com

Foto portada:
Gralla de bec groc / Jordi Prieto

Foto contraportada:
Voltor comú / Salva Solé

Col·laboradors d'aquest número:

Jordi Ballesta
Juan Bécares
Jordi Castelló
Ramón Elósegui
Oriol García Farré
Guillermo García Pérez
Antonio Gómez Bolea
Roberto González
Antonio José González López
Antonio Hernández-Matías
Pere Josa Anguera
Antoni Margalida
Francesc Parés
J.M. Pérez de Ayala
Jordi Peró
Eduard Piera
Rafa Martín
Pep Nogués
Javier de la Puente
Joan Real
Jaime Resano
Alejandro Sánchez
Carlos Sánchez
Gabriel Sierra
Jaume Solé Herce
Salva Solé
Edu Van Uchele
Carlota Viada

Correcció:
Centre de Normalització Lingüística de
Barcelona. Delegació de Sant Martí.

Redacció:
c/ Múrcia 2-8, local 13 – 08026 Barcelona
Telf.: 932 892 284
www.seo.org/?catalunya
Correu-e: catalunya@seo.org

Edició:
SEO/BirdLife Catalunya

President de SEO/BirdLife:
Eduardo de Juana

Directora executiva de SEO/BirdLife:
Asunción Ruíz

SEO/BirdLife és una associació sense finalitat de lucre, d'utilitat pública, fundada l'any 1954 per a l'estudi i la conservació dels ocells i els seus hàbitats. No està finançada per cap opció política, ni hi està adscrita.

Per poder reproduir parcialment o total qualsevol contingut d'aquesta publicació és necessari sol·licitar-ho a SEO/BirdLife Catalunya. PLOMES no comparteix necessàriament les opinions que els autors expressen en els articles publicats.

Dipòsit legal: NA-3141-2006
ISSN: ISSN 1887-3944

Impremta: LINEGRAFIC
Impressió en paper 100% lliure de clor.

Jordi Prieto

SUMARI

Els ambients rocosos

Pàg. 4

Pàg. 6

Les comunitats rupícoles a Catalunya

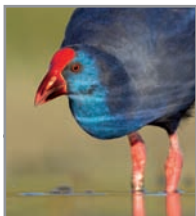

Voltors, canyets i normativa sanitària:
és possible compatibilitzar-los?

Pàg. 10

Pàg. 13

L'àguila perdiguera: una espècie
en perill als ecosistemes mediterranis

A debat: les reintroduccions

Pàg. 16

Dues mirades als roquissars

Pàg. 20

Pàg. 22

Itineraris per ambients rupícoles catalans

Fa dotze anys, en obrir la delegació de SEO/BirdLife a Catalunya, vam rebre una trucada d'un soci plenament compromès amb la conservació i la natura, en què denunciava el condicionament i l'ampliació d'un camí per una cinglera on nidificava una parella d'àguila cuabarrada.

Amb aquella denúncia ens vam estrenar en la tasca de conservació a la delegació, amb aquella i també amb l'anàlisi i les alegacions al primer mapa eòlic -mapa que, per cert, també tenia una gran incidència sobre espècies rupícules, ja que la majoria dels projectes eòlics estan situats a les carenes de les serralades tarragonines i barcelonines.

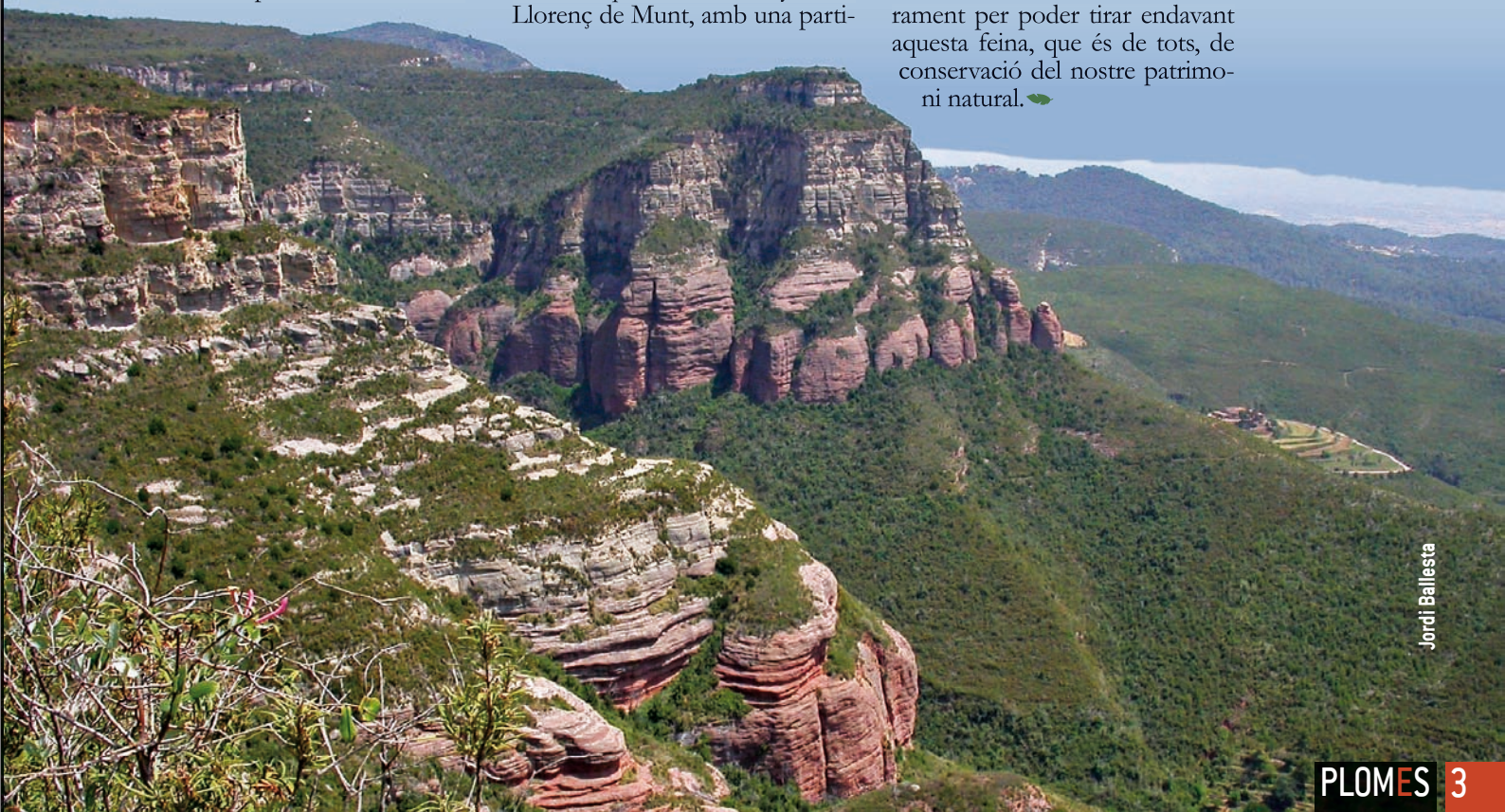
Aquella primera denúncia va prosperar. La fiscalia la va portar a judici i, sorprenentment, es va guanyar, així com els recursos interposats posteriorment. I aquesta acció ha estat model per a d'altres accions posteriors tant a Catalunya com a la resta de l'Estat. I el que és més remarcable és que aquest fet va posar en relleu el gran valor i la gran fragilitat de les zones rupícules. Durant dèca-

des hem pensat que les espècies que les habiten tenen situacions privilegiades, però, som conscients de l'enorme impacte que sobre elles tenen les perturbacions humanes? Escalada, excursionisme, curses de muntanya així com canteres i mines a cel obert, entre d'altres, són activitats que tenen molta influència sobre les espècies. Som conscients que aquestes zones, quan perden les planes agrícoles i pastures associades, perden una gran part de la seva biodiversitat, atès que moltes de les espècies necessiten aquests espais per alimentar-se? A Catalunya gaudim d'una avifauna diversa i rica, però fràgil i, cada dia més, la pèrdua d'espais naturals ben conservats, la fragmentació i l'aïllament dels hàbitats -com ara entre les zones de reproducció i les de campeig per a les espècies rupícules- són cada cop més grans.

Malgrat la situació exposada no voldríem acabar sense donar un vot d'esperança explicant un fet de fa un any. Intermón Oxfam va organitzar un recorregut de 100 km per terres catalanes que creuava diferents parcs naturals entre els quals el Montseny i Sant Llorenç de Munt, amb una parti-

cipació de més de 1.200 persones. Gràcies a un soci, ens vam assabentar, 24 hores abans de l'inici de la marxa, que aquesta passaria per una zona molt sensible per a l'àguila cuabarrada. Tot i tenir el convenciment que no podríem canviar res vam contactar amb les administracions competents i els organitzadors de l'esdeveniment, a veure què es podia fer. El mateix dia de la marxa, vuit hores abans que comencés, teníem la resposta des de l'organització: per increïble que sembli, es va canviar el traçat de la ruta, penjat des de feia dies al web de l'organització, i es va fer passar a una distància prudencial de la zona sensible. Fets com aquest ens fan creure en la voluntat com a motor de les nostres actuacions i donen sentit a la col·laboració, el voluntariat i la comunicació.

Desitgem que gaudiu d'aquest número i que us motivi a visitar els nostres espais naturals i a fer-ho amb respecte per a les persones, la fauna i la flora que l'habituen. I sobretot agraïm la feina desinteressada de tots els autors i fotògrafs, així com dels socis que dia a dia ens feu arribar informació, documentació i assessorament per poder tirar endavant aquesta feina, que és de tots, de conservació del nostre patrimoni natural. 🌿

ELS AMBIENTS ROCOSOS

Jaume Solé Herce i Guillermo García Pérez

MN Consultors en Ciències de la Conservació SL

Des del punt de vista geològic, les roques són materials de l'escorça terrestre que presenten uns mateixos caràcters de conjunt, i que habitualment estan formades per diversos minerals, consolidats i poc deformables, o bé incoherents (sorres, graves, etc.). Tot i que en alguns casos s'anomenen tècnicament sòls els materials lliures o incoherents, per contraposició a les roques consolidades, existeix una evident contradicció entre l'ús col·loquial del terme roca —molt limitat semànticament als materials ben consolidats—, i les característiques dels ambients sedimentaris, igualment rocosos des de la lògica conceptual de les ciències geològiques.

L'estudi de les relacions entre els ocells i els ambients rocosos no pot quedar limitat per l'ús restringit del terme i han de ser considerats, doncs, ambients de roca (rocosos) tots aquells on la presència de l'element litològic, netament exposat superficialment (nu) i adoptant estructures geomorfològiques concretes, esdevé el factor que més caracteritza ecològicament l'hàbitat. Aquesta aproximació conceptual més àmplia obliga a incorporar una gran diversitat de biòtops presents a Catalunya, alguns dels quals tampoc en l'àmbit de l'ornitologia han estat considerats com a ambients rocosos, però que admeten fàcilment una classificació tipològica i porten associades espècies o comunitats d'ocells reconeixibles i característiques (taula 1).

Els hàbitats rocallosos naturals poden ser simplificats en dos grans grups: els fronts erosius —les comunitats que els habiten es denominen rupícoles— i els ambients sedimentaris —les seves comunitats són detritícoles—, de les quals no parlarem aquí. Els fronts erosius aglutinen les formacions marcadament abruptes de material ben consolidat —com els roquissars continentals típics (cingleres, penya-segats, arestes, etc.)—, enlairats, principalment paleozoics i mesozoics, i representatius de l'alta i mitjana muntanya;

inclouen també els talussos i congostos d'origen fluvial i els illots, farallons, penya-segats i costers litorals.

Com ja ha estat apuntat, el terme rupícola —del llatí *rupes*, mur de roca, penya-segat, i *cola*, habitar, que inclou l'arrel indoeuropea *reup* relacionada semànticament amb el verb *rumpere* (trenca-ment, ruptura)— hauria d'estar reservat per a espècies i comunitats que ocupen els ambients rocallosos caracteritzats per la seva verticalitat (fronts erosius), i que denominem *montirupícoles*, *fluviorupícoles* o *littorirupícoles* en funció de l'hàbitat geomorfològic concret que ocupen: relleu muntanyós, fluvial o litoral, respectivament.

Un ambient singular, i de difícil acotació, són les formacions geomorfològiques nues de vessant (pediments, glacis, petits talussos o escarpaments) que representen la transició entre les estructures erosives més verticals i les superfícies de deposició massiva dels nivells inferiors. Malgrat la seva ambigüitat morfològica, són formacions certament característiques a escala paisatgística en alguns indrets i formen ambients seleccionats per espècies amb preferència per estructures rocalloses obertes i amb certa inclinació (freqüentment subverticals o subhorizontals) que formen una comunitat ornítica reduïda però característica, que denominem *rupiclívicola* o *rupiclinícola*.

La major part dels hàbitats rocallosos tractats aquí es troben reproduïts per ambients anàlegs d'origen artificial en entorns més o menys antropitzats o ruderaltzats, fet que dona lloc que moltes espècies rupícoles siguin freqüents fora dels seus hàbitats naturals (taula 1). Tanmateix, a vegades, l'ampli rang de variabilitat existent en el grau de dependència o vinculació d'una espècie respecte d'un ambient concret introdueix dificultats en l'acotació de l'estructura de la comunitat característica de l'hàbitat.

Jordi Prieto

Congost de Mont-Rebei

Grup geomorfològic / tipus morfogènètic	Vertic.	Observacions a l'ambient	Comunitat ornítica	Distribució
Estructurals erosius			RUPÍCOLA	
Relleus erosius de muntanya	V, SV	Relleus positius i verticals de formacions ígnies o metamòrfiques ben consolidades	Rupícola (montirupícola)	Freqüents i representatius de l'alta i mitjana muntanya. Rars a la terra baixa.
Talussos, congostos i altres escarpaments fluvials	V, SV	Congostos de muntanya producte de l'acció fluvial sobre r. ígnies o metamòrfiques, o bé talussos de conglomerats i altres r. sedimentàries de marges de torrents, rius i rieres	Rupícola (fluviorupícola)	Poc freqüents a l'alta muntanya, freqüents a la muntanya mitjana i molt freqüents a les planes litorals i conques sedimentàries interiors
Penya-segats i costers litorals	V, SV	R. ígnies, metamòrfiques o sedimentàries poc o molt consolidades	Rupícola (littorirupícola)	Exclusius del domini litoral i la plataforma continental nerítica
Vessants inestables de transició	SV, SH	Ambients inestables, nus, oberts, sovint àrids, on es verifica la transició entre processos erosius i deposicionals i que combinen restes de roques consolidades i materials disgregats heterogenis.	Clivícola (rupiclivícola)	Freqüents als relleus basals dels sistemes muntanyosos de l'alta i mitjana muntanya i certs sistemes litorals
Estructurals sedimentaris			DETRITÍCOLA	
Col·luvials gravitacionals	SV, SH	Pedruscalls massius de vessant (gleres, fluxos morrènics, cons de dejecció)	Cliniglaireícola, Felidícola	Molt freqüents a l'alta muntanya. Rars a la muntanya mitjana. Transicionen al llarg del perfil dels cursos fluvials en funció de la competència hidràulica, des dels blocs i còdols de l'alta muntanya, fins als llims de les planes al·luvials, actualment ocupades.
Fluvials i al·luvials	H	Codolars, ribes, lleres emergides i altres dipòsits fluvials o al·luvials incoherents i mòbils	Fluviodetritícola (limícola, psammícola, glareícola)	Freqüents a l'alta muntanya. Rars a la resta del territori.
Palustres i lacustres (no litorals)	H	Marges temporalment emergits de llims i argiles.	Limnolimícola	
Litorals i eòlics	H, SH, SV	Sediments incoherents formant platges, formacions dunars, llacunes i zones humides	Littoridetrítica (limícola, psammícola, glareícola)	Exclusius del front costaner
Deserts i estepes	H, SH	Sols nus o magres per dèficit hídric, salinitat, litificació, etc.	Desertícola, terrícola	Freqüents a la depressió central. Rars a la resta del territori.
Altres litològics o edafo-climàtics				
Càrstics (simes i coves)	H, SH, SV, V	Ben desenvolupades (no avencs), habitualment càrstiques.	Cavernícola (troglodita)	Localitzats però freqüents en alguns relleus mesozoics i paleozoics
Glacial i periglacial	H, SH	Gels i neus permanents (permagel)	Quionícola	Exclusius de l'alta muntanya
Antròpics				
Edificacions i altres estructures verticals	V	Elements constructius i edificacions de tot tipus	Rupícola (freqüentment antropòfila)	Freqüència creixent des de l'alta muntanya fins a la terra baixa i front costaner.
Pedreres i altres talussos verticals	V, SV	Superfícies de roca natural i vessants inestables generats per explotacions cel obert. Talussos vinculats a infraestructures.	Rupícola	Molt freqüent a la mitjana muntanya i serres litorals. Poc freqüent a les zones més elevades, planes litorals i conques sedimentàries
Dipòsits	SH, SV	Munts o dipòsits pedregosos	Felidícola	Molt freqüents a planes o conques agrícoles de la terra baixa o fons de vall quaternaris de la mitjana i alta muntanya

Estrets Arnes

TAULA 1. Relacions sinecològiques entre els principals ambients de roca representats a Catalunya i les seves comunitats ornítiques. S'enumeren els principals ambients, la seva verticalitat (V: vertical; SV: subvertical; SH: subhoritzontal; H: horitzontal), altres característiques de l'ambient, la denominació de la comunitat ornítica característica i l'abundància de cadascun d'aquests en els diferents dominis geogràfics. Font: MN Consultors.

LES COMUNITATS RUPÍCOLES A CATALUNYA

Jaume Solé Herce, Guillermo García Pérez i Pere Josa Anguera

MN Consultors en Ciències de la Conservació SL

Voltor comú

El caràcter rupícola de les diferents espècies no sempre és el mateix, i acostuma a trobar-se relacionat amb l'exploració del medi aeri confrontant, l'aïllament i protecció que confereix la verticalitat —en molts casos per ubicar-hi el niu o com a zona de descans o pernoctació—, l'especialització en l'exploració dels seus recursos tròfics, o el domini visual de l'entorn.

La component vertical, per exemple, serveix a gran part dels rapinyaires o altres predadors, com el gaig blau i el blauet, per al desenvolupament de comportaments relacionats amb l'ecologia tròfica, ja que l'utilitzen com a talaia de caça o per a la cerca d'aliment. En aquest article aportem una primera aproximació a la composició de les comunitats ornítiques dels principals ambients rocallosos reconeguts a Catalunya (taula 1).

L'avenç en el coneixement de l'ecologia de cada espècie ha permès documentar alguns comportaments rupestres facultatius, més o menys excepcionals, en espècies que tradicionalment es consideraven desvinculades d'aquest medi. Aquest és el cas de les cites de nidificació del falcó mostatxut en cingleres de la muntanya submediterrània, o l'ús

de roquissars a càrrec d'espècies de preferència forestal, com les mallerengues o el cargolet, que també poden utilitzar ocasionalment esquerdes a les roques per ubicar-hi els nius, malgrat que han de ser considerades *rupícoles facultatives*. En sentit invers, algunes espècies habitualment nidificants als ambients rocosos verticals poden puntualment desvincular-se d'aquest medi i ocupar altres estructures com arbres —en el cas del gamarús, l'àguila daurada i l'àguila cuabarrada—, el terra —en el cas del duc—, fins i tot, el subsòl en caus excavats per mamífers —com en el cas del musol comú.

Hem anomenat *rupícoles ubiqüistes* les espècies que poden aparèixer a tots els tipus d'ambients rocosos verticals, des de les zones de muntanya fins a les cingleres litorals, passant pels talussos de rius i

barrancs. A Catalunya trobem 16 espècies que utilitzen preferentment el substrat rocós per nidificar, com ara el falcó pelegrí, el xoriguer, el colom roquer, el duc, el gamarús, el roquerol, l'orenta cuablanca, la cotxa fumada, el corb o el pardal roquer. Algunes espècies rupícoles tenen una distribució biogeogràfica limitada als dominis mediterranis, com la xixella, l'òliba o la merla blava, i d'altres, encara més estrictes, són exclusives de les terres estrictament mediterrànies més temperades, com l'àguila cuabarrada que només ocupa talussos de barrancs i penya-segats litorals fins a les parets exteriors de les serres prepirinenques, o el còlit negre, que es troba tan sols a les zones més àrides de la terra baixa, i exclusivament a les zones més meridionals del país durant l'hivern. Per últim, algunes espècies poden variar les seves pre-

Serra de Montsant

ferències d'hàbitat en diferents fases fenològiques, com és el cas del pela-roques i del cercavores, reproductors de l'alta muntanya pirinenca i prepirinenca que hivernen regularment als dominis rocosos de la plana i fins al front litoral.

ELS OCELLS RUPÍCOLES DELS ROQUISSARS EROSIUS DE MUNTANYA

La major part d'espècies d'ocells rupícoles són pròpies dels ambients muntanyens, on atesa la importància del factor vertical són freqüents les discontinuïtats que permeten la presència de grans penya-segats i cingleres (figura 1).

A Catalunya, l'especialització estricta i l'ús exclusiu d'una espècie al medi rocós es dona bàsicament en una espècie, el pela-roques, un reproductor escàs i localitzat amb menys de 100 parelles a Catalunya, que nidifica als roquissars pirinencs i hiverna pràcticament arreu on apareixen roquissars amb prou entitat, fins arran de mar.

Les gran cingleres i penya-segats són utilitzats pel falciot negre i el ballester només durant l'època reproductora, mentre que els rapinyaires com el trençalòs, el voltor, l'aufrany, l'àguila daurada, o les gralles de bec groc i vermell, a més de reproduir-s'hi, les utilitzen de forma habitual com a zones de repòs, com a talaies de caça o, de forma menys important, com a indrets per a l'obtenció d'aliment.

Aquests hàbitats, atesa la seva inaccessibilitat, estan ben conservats arreu de les zones muntanyoses del país i només s'han detectat alguns conflictes amb espècies molt sensibles i en indrets concrets on el senderisme o l'activitat de l'escalada esportiva concentren un elevat nombre de practicants que alteren les funcionalitats relacionades amb el refugi o la reproducció

VESSANTS INESTABLES DE TRANSICIÓ

En molts indrets de les zones muntanyoses del país trobem formacions rocoses producte dels processos erosius de les estructures verticals, però dipositats a la base d'aquests, generalment formant acumulacions de material amb inclinacions subverticals, que representen ambients característics ocupats per determinades espècies.

Les espècies que es reproduïxen i cerquen aliment en aquestes zones rocoses generalment també presenten graus de vinculació variable amb els cingles. És el cas de la merla roquera, la merla blava, la cotxa fumada o el còlit negre, que tot i mantenir una dependència elevada dels ambients amb component vertical (encara que no en són exclusives), també seleccionen de forma destacada aquests ambients subverticals o, fins i tot, solen alimentar-se en zones amb presència de roques horitzontals o comportar-se com terrícoles en zones més estèpiques amb escassa vegetació.

EL OCELLS RUPÍCOLES DELS TALUSSOS, CONGOSTOS I ALTRES ESCARPAMENTS FLUVIALS

A les conques sedimentàries de l'interior i a les planes litorals, els roquissars fluvials prenen un paper ecològic essencial, ja que faciliten la penetració i el manteniment d'espècies d'hàbits rupícoles i permeten, així, l'assentament d'especialistes en aquests hàbitats, com el blauet o l'oreneta de ribera, i d'altres oportunistes com l'abellerol, la puput i, fins i tot, en algunes rambles o torrents, el gaig blau.

Els corredors fluvials mantenen sovint un grau de naturalitat elevat, en contrast amb la intensa ocupació que pateixen les conques que travessen, i desenvolupen aleshores funcions de refugi, de manera que espècies rupícoles com el duc, a les planes litorals,

poden quedar relegades en aquest medi. Aquests cursos, doncs, desenvolupen una important funcionalitat connectora a escala territorial, ja que relacionen entre si les diferents comunitats rupícoles de muntanya, plana i litoral.

Els roquissars, talussos i escarpaments fluvials són només una part d'un ric mosaic d'hàbitats, complex, dinàmic i molt fragmentat que forma l'ecosistema fluvial, en el qual es registren les majors taxes de diversitat d'hàbitats i espècies dins els biomes mediterranis, malgrat que també són els hàbitats més fràgils i amenaçats. A més, la seva complexitat no n'ha facilitat l'estudi i el seguiment, tot i que experiències de protecció i gestió úniques a escala europea -gràcies a la figura de *zona fluvial* prevista a la Llei catalana d'urbanisme- haurien de permetre la valorització i conservació d'aquests ambients.

ELS OCELLS RUPÍCOLES DELS PENYA-SEGATS I COSTERS LITORALS

A Catalunya aquests ambients es concentren al cap de Creus, el Montgrí, el Garraf i part de la costa meridional de Tarragona, encara que també apareixen en dimensions menors en molts altres indrets. Espècies amb vocació marina com el corb marí emplomallat, el gavià argentat i l'ocell de tempesta utilitzen les cingleres del litoral com a indrets de descans i reproducció. El falciot pàl·lid també podria considerar-se un rupícola típic dels penya-segats litorals, encara que cada cop és més freqüent en zones urbanes tant de la costa com a l'interior.

La conservació d'aquests hàbitats en general sembla prou acceptable, encara que la densitat de població humana que es concentra a la costa durant l'estiu limita molt una de les funcionalitats més importants d'aquests hàbitats per als ocells, la tranquil·litat.

Merla blava

ELS OCELLS RUPÍCOLES EN HÀBITATS D'ORIGEN ANTRÒPIC

Aproximadament dues tercers parts de les 38 espècies rupícoles citades -27 espècies, 71 %- (figura 1) s'han adaptat a ambients o estructures d'origen antròpic, similars als seus hàbitats naturals, i les utilitzen amb les mateixes funcions. Bàsicament parlem de dos tipus d'hàbitats: els provinents de l'explotació de les pedreres a cel obert i els

que pertanyen a edificis urbans o a construccions d'infraestructures.

En el cas de les pedreres, ja estiguin abandonades o encara en explotació, s'hi ha constatat la presència -i en alguns casos la reproducció- de la merla blava, el colom roquer, la xixella, el duc, el gamarús, l'òliba, el mussol, la cotxa fumada o el corb. A les construccions (edificacions o infraestructures) hi són reproduc-

TAULA 1. Espècies d'ocells rupícoles presents a Catalunya, fenologia [M: migrador, E: estival, H: hivernant, S: sedentari] i tipus de relleus estructurals morfogenètics on poden trobar-se. La suma de les espècies de cada tipologia d'ambient formaria la seva comunitat rupícola potencial. La comunitat rupícola quedaria definida (amb la variabilitat esperable per qüestions climàtiques i biogeogràfiques) pel conjunt d'espècies que escullen l'hàbitat positivament i inequívocament, sota diferents graus d'apetència o dependència, i hi participen des del punt de vista biocènòtic.

Nom comú	Nom científic	Fenologia	Tipus d'ambient rocós relacionat				
			Muntanya	Fluvials	Litorals	Vessants de transició	Antròpics
Ocell de tempesta	Hydrobates pelagicus	M				•	
Corb marí emplomallat	Phalacrocorax aristotelis	S				•	
Trencalòs	Gypaetus barbatus	S	•				
Aufrany	Neophron percnopterus	E, M	•				
Voltor comú	Gyps fulvus	S	•	•			
Àguila daurada	Aquila chrysaetos	S	•				
Àguila cuabarrada	Aquila fasciata	S	•	•	•		
Falcó pelegrí	Falco peregrinus	S, M, H	•	•	•		•
Xoriguer	Falco tinnunculus	S, M	•	•	•		•
Falcó mostatxut	Falco subbuteo	E, M	•				
Gavià argentat	Larus michahellis	S, M				•	•
Colom roquer	Columba livia	S	•	•	•		•
Xixella	Columba oenas	S, E, M	•	•	•		•
Òliba	Tyto alba	S, H	•	•	•		•
Duc	Bubo Bubo	S	•	•	•	•	•
Mussol comú	Athene noctua	S					•
Gamarús	Strix aluco	S	•	•	•		•
Falciot negre	Apus apus	E, M	•				•
Falciot pàl·lid	Apus pallidus	E, M				•	•
Ballester	Apus melba	E, M	•			•	•
Blauet	Alcedo atthis	S, M, H		•	•		
Abellerol	Merops apiaster	E, M		•			
Gaig blau	Coracias garrulus	E, M		•			•
Puput	Upupa epops	E, S, H		•			•
Oreneta de ribera	Riparia riparia	E, M		•			•
Roquerol	Ptyonoprogne rupestris	S	•	•	•		•
Oreneta cuablanca	Delichon urbicum	E, M	•	•	•		•
Cercavores	Prunella collaris	R, H	•	•	•	•	•
Cotxa fumada	Phoenicurus ochruros	R, E, M, H	•	•	•	•	•
Còlit negre	Oenanthe leucura	S, M	•	•		•	•
Merla roquera	Monticola saxatilis	E, M	•	•		•	•
Merla blava	Monticola solitarius	S	•	•	•	•	•
Pela-roques	Tichodroma muraria	S, M, H	•	•	•	•	•
Gralla de bec groc	Pyrrhocorax graculus	S	•				
Gralla de bec vermell	Pyrrhocorax pyrrhocorax	S	•	•			•
Corb	Corvus corax	S, M, H	•	•	•		•
Gralla	Corvus monedula	S, M, H	•	•	•		•
Pardal roquer	Petronia petronia	S	•	•	•	•	•
TOTAL	38		28	26	23	8	27

Jordi Prieto

Mont-Rebei

tors habituals espècies com el falciot, el ballester, el roquerol, l'orenetta vulgar, la cuablanca i la cua-rogenca, el xoriguer, l'òliba, el mussol, la merla roquera, la gralla i la gralla de bec vermell, el pardal roquer o el pela-roques (que ha criat en parets d'embassaments).

ESTAT DE CONEIXEMENT I GESTIÓ

En ornitologia és habitual la utilització de classificacions sinecològiques d'espècies i comunitats en funció de l'ambient que ocupen en perjudici d'altres basades en aspectes ecològics concrets, com ara el tipus de dieta o d'altres. Aquest enfocament ha estat adoptat majoritàriament a Catalunya i a la resta d'Europa, ja que admet un enfocament espacial o territorial -exigit d'altra banda per la Directiva Hàbitats (92/43/CE) i la Directiva Ocells (09/147/CE)- del qual es deriven evidents avantatges en l'estudi i la gestió de les espècies.

En el cas dels biòtops continentals, ben cartografiats i inventariats,

s'estableix la comunitat vegetal com el principal element definidor de l'ambient, i s'estableixen grups d'hàbitats fàcilment associables a una comunitat ornítica característica, fet que ha facilitat enormement l'estudi i la gestió de les espècies i dels seus hàbitats, fins i tot a escala de comunitat.

En el cas dels ambients rocosos no és així, ja que les cartografies disponibles a Catalunya no aporten una classificació dels hàbitats rocosos adequada per a l'estudi de les comunitats d'ocells rupícoles i resulten poc útils per qüestions d'escala (insuficient) i mètode (inadequat per inventariar els ambients marcadament verticals). Aquesta deficiència ha afavorit l'estat actual d'indefiniició i desconeixement d'aquestes comunitats, i n'ha limitat l'estudi i el seguiment a escala de paisatge, si bé nous enfocaments metodològics emergents en l'inventariats dels seus hàbitats podrien facilitar-ne el seguiment. ➤

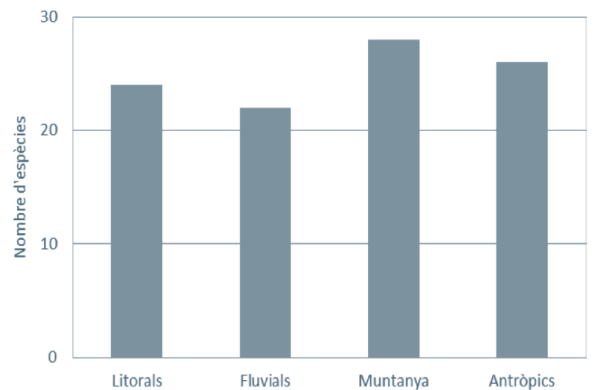

FIGURA 1. Espècies d'ocells rupícoles presents a diferents ambients de Catalunya. Font: MN Consultors.

BIBLIOGRAFIA

AYMERCH, P. & SANTANDREU, J. 2004. Falcó mostatxut *Falco subbuteo* a ESTRADA, J. et al. *Atlas d'ocells nidificants de Catalunya 1999-2002*. Institut Català d'Ornitologia (ICO) / Linx Edicions, Barcelona.

ESTRADA, J., PEDROCHI, V., BROTONS, L., HERRANDO, S. (eds.) 2004. *Atlas d'ocells nidificants de Catalunya 1999-2002*. Institut Català d'Ornitologia (ICO) / Linx Edicions, Barcelona

GRACIA, A. et al. *Cartografiado de detalle de los hábitats del espacio fluvial a escala regional: nuevos enfoques y aplicaciones en los procesos de planificación ec hidrológica*. A: Primer Congreso Ibérico de Restauración Fluvial. Leon, España: 2011

HERRANDO, S., BROTONS, L., ESTRADA, J., GUALLARD, S. & ANTON, M. (eds) 2011. *Atlas dels ocells de Catalunya a l'hivern 2006-2009*. ICO / Linx edicions, Barcelona.

SOLÉ, J., BAUCCELLS, J & REAL, J., 2004. Duc *Bubo bubo*. A: ESTRADA, J. et al. *Atlas d'ocells nidificants de Catalunya 1999-2002*. Institut Català d'Ornitologia (ICO) / Linx Edicions, Barcelona.

Juan Bécarrés

Pela-roques

VOLTORS, CANYETS I NORMATIVA SANITÀRIA: ÉS POSSIBLE COMPATIBILITZAR-LOS?

Antoni Margalida

Division of Conservation Biology, Institute of Ecology and Evolution, University of Bern

Voltor comú

Des de sempre, la relació dels humans amb els voltors ha estat molt estreta. El benefici recíproc d'ambdós ha estat evident ja que els primers s'han beneficiat de la labor sanitària dels voltors, els quals, al seu torn, han obtingut els recursos alimentaris necessaris per sobreviure, no sempre fàcils d'obtenir com a conseqüència de la seva imprevisibilitat espacial i temporal.

Amb el pas del temps, aquesta relació s'ha vist parcialment deteriorada per diferents factors. La persecució a què van ser sotmesos la major part dels rapinyaires durant la primera meitat (i bona part de la segona) del segle XX també incloïa totes les espècies de voltors. Catalunya no va ser una excepció i la persecució directa va provocar davallades poblacionals força importants que van causar la pràctica extinció d'algunes espècies com el trencalòs (*Gypaetus barbatus*). D'altres, com el voltor comú (*Gyps fulvus*) i l'aufrany (*Neophron percnopterus*), encara que amb poblacions febles, van tenir més sort i van mantenir efectius poblacionals suficients per no acusar tant la pressió antròpica. A final dels anys setanta, la protecció legal dels rapinyaires, una major sensibilitat conservacionista i els primers estudis i seguiments poblacionals van afavorir que de mica en mica s'anés revertint aquesta dramàtica situació. Si bé durant la dècada dels vuitanta i primera meitat dels noranta el creixement poblacional de totes les espècies suggeria un escenari prou opti-

mista, dos nous elements -l'aparició de l'ús il·legal de verins i els canvis en la normativa sanitària- van fer, de nou, tornar a perillar el futur dels nostres carronyaires. El primer factor, el verí, és una acció il·legal que malauradament té una estesa tradició arreu de la península Ibèrica. El segon element, els canvis en la normativa sanitària, entra en contradicció amb les polítiques de conservació, tot i que, si més no, la seva aplicació pot ser reversible.

Ens centrarem principalment en aquesta segona problemàtica, i avaluarem les possibles solucions a un nou conflicte en l'escenari de la conservació dels voltors a la península Ibèrica, en general, i a Catalunya, en particular.

LA CRISI DE LES VAQUES BOGES

Va ser a final dels anys noranta, amb l'aparició de l'encefalopatia espongiforme bovina -més coneguda com a *mal de les vaques boges*-, quan la retirada de cadàvers del camp i el tancament d'alguns canyets van suposar una reducció tròfica important i van tornar a provocar desequilibris poblacionals i comportamentals de conseqüències encara desconegudes.

Diferents normatives van anar regulant l'ús de subproductes no destinats a consum humà, de manera que gran part de les despulles del bestiar boví i oví van desaparèixer del camp. Les pressions de grups ecologistes i conservacionistes van permetre posteriors derogacions que van flexibilitzar la rigorosa normativa que s'havia establert. En aquest sentit, els darrers canvis en la normativa no es començaran a aplicar fins l'any 2012, i serà llavors quan es podrà avaluar si aquesta flexibilització és suficient.

No obstant això, el que sí s'ha pogut documentar són alguns dels efectes que la regulació de la disposició de carronyes al camp ha tingut entre les poblacions de carronyaires, com ara l'increment de la presència de voltors en abocadors, l'augment del nombre de denúncies de presumptes atacs de voltors a bestiar viu, el descens dels paràmetres reproductors (més evident en el cas de l'aufrany i el voltor), o l'in-

Antoni Margalida

Trenchalòs adult

crement d'observacions de voltors fora de les zones habituals.

Aquests efectes, juntament amb el degoteig de mortalitat no-natural com a conseqüència de l'increment de l'ús dels verins, són sense cap mena de dubte els més preocupants des del punt de vista de la biologia de la conservació si volem garantir el futur i la viabilitat de les poblacions catalanes de voltors.

SOLUCIONS RÀPIDES PER A UN NOU CONFLICTE

Aquest nou escenari va propiciar que grups ecologistes i conservacionistes pressionessin les autoritats competents demanant solucions ràpides a la sobtada davallada de l'oferta tròfica. Si bé la preocupació de conservacionistes i administracions (com a responsables de la gestió d'aquestes espècies) va ser evident, el sector ramader probablement va ser el més perjudicat: d'una banda, per l'obligació de recollir els cadàvers i dipositar-los en recipients autoritzats, amb la consegüent despesa econòmica i de temps; per l'altra, per l'increment d'interaccions dels voltors amb el bestiar viu i les corresponents denúncies (especialment durant els darrers cinc anys) que ha provocat la desconfiança i el malestar del sector ramader davant aquesta nova problemàtica. Tot això va precipitar la presa de decisions en algunes comunitats i es va proposar, com a solució, la creació de punts d'alimentació suplementària.

A Catalunya, afortunadament, aquesta tradició d'alimentació suplementària mai no va estar

tan arrelada i el gremi de carronyaires sempre ha explotat les baixes naturals del bestiar extensiu i dels ungulats salvatges, amb l'excepció del reforç que han tingut espècies més amenaçades, com el trenchalòs, mitjançant una xarxa de punts específics d'alimentació.

BENEFICIS I PERJUDICIS

No obstant això, aquesta eina de gestió que tan bons resultats va donar inicialment als anys setanta i vuitanta quan les poblacions de carronyaires eren molt més reduïdes, torna a imposar-se com la millor solució, sense tenir en compte que la situació actual és força diferent de la de fa trenta anys. En aquest sentit, els darrers estudis demostren alguns efectes perjudicials de la creació de canyets com, per exemple: l'increment en la predació en les espècies nidificants prop de canyets (còrvids, carronyaires facultatius i carnívors poden concentrar-se al voltant d'aquests punts i augmentar la pressió de predació); la modificació artificial de la qualitat de l'hàbitat que distorsiona la regulació natural de les densitats poblacionals en funció de la seva capacitat de càrrega natural; la reducció de la fecunditat com a conseqüència de l'increment d'interaccions interespecífiques i intraespecífiques; o l'alentiment en l'expansió geogràfica com a resultat de la facilitació d'abundant aliment previsible en l'espai i el temps en zones molt concretes. Per aquest motiu, en vista de les darreres evidències científiques la creació de punts d'alimentació hauria de ser molt més rigorosa i amb objectius de conservació clars i

concrets. Evidentment l'alimentació suplementària també té efectes positius, com per exemple l'increment de la supervivència preadulta en reduir els efectes de la mortalitat no-natural. Però, tenint en compte els pros i contres esmentats, quina seria llavors la millor solució per a la gestió i conservació dels nostres carronyaires?

COM OPTIMITZAR EL MANEIG I LA CONSERVACIÓ DELS CARRONYAIRES?

En primer lloc, sembla evident que fins que s'apliqui la nova normativa sanitària que autoritzi la possibilitat que els voltors puguin explotar les carronyes que aleatòriament queden al camp provinents de la ramaderia extensiva (que seria el mètode més econòmic, natural i eficient), s'ha de preveure la possibilitat de fer un maneig artificial -però ordenat- de les carronyes, amb el manteniment de punts d'alimentació suplementària per compensar o reforçar un hipotètic dèficit alimentari. Ara bé, amb el salt qualitatiu d'informació disponible, la creació de nous punts d'alimentació suplementària hauria de respondre a una sèrie de necessitats concretes.

Així, és necessari avaluar si la disponibilitat tròfica natural és suficient per cobrir els requeriments energètics dels carronyaires. Resulta sorprenent, però, la pràctica inexistència d'aquests estudis si tenim en compte la seva im-

Voltor negre

portància i repercussió en la futura gestió de les carronyes. Únicament si aquest primer anàlisi és negatiu (disponibilitat de recursos tròfics insuficient) es pot plantejar, com a pas següent, la creació d'un nou punt d'alimentació suplementària, tot avaluant les prioritats de conservació per tal d'afavorir les espècies més amenaçades. En aquest sentit, és bàsic conèixer la tipologia de restes que explota cada espècie de forma preferent i la forma més adequada de gestionar-les per facilitar que siguin aprofitades per les espècies a qui va dirigida l'alimentació suplementària, ja que sembla que l'abocament no ordenat de les restes en canyets afavoreix la presència d'espècies

dominants, com el voltor, que acaparen el recurs sense deixar que d'altres més amenaçades, com aufranyes, milans reials (*Milvus milvus*) o el mateix trencalòs, puguin treure'n profit.

També és necessari avaluar si la creació de punts d'alimentació suplementària obeeix a un increment de l'oferta tròfica (casos en què la disponibilitat de menjar no és suficient i podem considerar l'hàbitat de baixa qualitat), a un interès per facilitar l'expansió geogràfica i el procés de recolonització o com a mesura per incrementar l'èxit reproductor d'una espècie en concret. Així mateix, cal valorar que la ubicació de l'emplaçament - allunyat si

és possible de zones de nidificació - pot evitar efectes negatius com l'increment d'interaccions interespecífiques o intraespecífiques que poden afectar l'èxit reproductor.

Alguns estudis finançats pel Ministerio de Medio Ambiente, Medio Rural y Marino amb la col·laboració d'algunes comunitats autònomes, com Catalunya, ja han tractat aquestes qüestions i han obtingut uns primers resultats que poden ser molt útils per als gestors. Només així podrem garantir que la creació i funcionalitat de l'alimentació suplementària sigui objectiva i obeeixi a criteris de conservació. 🍃

BIBLIOGRAFIA

CORTÉS-AVIZANDA, A., CARRETE, M. & DONÁZAR, J.A. (2010). *Managing supplementary feeding for avian scavengers: guidelines for optimal design using ecological criteria*. *Biological Conservation* 143: 1707-1715.

DONÁZAR, J.A., MARGALIDA, A. & CAMPIÓN, D. (Eds.). (2009). *Buitres, muladares y legislación sanitaria: perspectivas de un conflicto y sus consecuencias desde la biología de la conservación*. *Munibe* 29 (Suplemento). Sociedad de Ciencias Aranzadi. San Sebastián.

MARGALIDA, A., CARRETE, M., SÁNCHEZ-ZAPATA, J.A. & DONÁZAR, J.A. (2012). *Good news for European vultures*. *Science* 335: 284.

MARGALIDA, A., COLOMER, M.A. & SANUY, D. (2011). *Can wild ungulates provide enough biomass to maintain avian scavenger populations? An empirical assessment using a bio-inspired computational model*. *PLoS One* 6: e20248.

MARGALIDA, A., DONÁZAR, J.A., CARRETE, M. & SÁNCHEZ-ZAPATA, J.A. (2010). *Sanitary versus environmental policies: fitting together two pieces of the puzzle of European vulture conservation*. *Journal of Applied Ecology* 47: 931-935.

Aufrany jove

Antoni Margalida

L'ÀGUILA PERDIGUERA: UNA ESPÈCIE EN PERILL ALS ECOSISTEMES MEDITERRANIS

Antonio Hernández-Matías, Joan Real, Francesc Parés i Jaime Resano

Equip de Biologia de la Conservació, Departament de Biologia Animal, Facultat de Biologia, Universitat de Barcelona

L'ànguila cuabarrada o perdiguera (*Aquila fasciata*) és el rapinyaire més emblemàtic dels ambients mediterranis catalans. Durant les darreres dècades, aquesta espècie va patir un fort declivi del 25% a Catalunya, especialment dramàtic des dels anys setanta fins a la segona meitat dels noranta, mentre que en l'actualitat la població catalana sembla mantenir-se estable en 65-70 parelles (6-7% de la població europea).

Àguila cuabarrada. Imatge cedida en el marc del Ave del año 2005, quan aquesta espècie va estar designada com a tal.

Aquest marcat descens també s'ha produït a bona part de la seva àrea de distribució a Europa (el 80% de la població europea es troba a la península Ibèrica), fet que ha comportat que es trobi actualment catalogada com a espècie amenaçada a nivell europeu, estatal i català. Tanmateix, en els darrers anys el nombre de territoris ocupats sembla mantenir-se. Atesa aquesta aparent estabilitat, ens podem preguntar si han desaparegut les causes que van portar aquesta espècie a la dràstica davallada les darreres dècades. La resposta és no.

D'aleshores ençà la mortalitat adulta ha passat del 4% a final dels vuitanta fins al 14% actual, quan el valor de mortalitat necessari perquè la població sigui autosostenible és del 7,5%. D'altra banda, la productivitat (nombre mitjà de polls que arriba a fer volar cada parella anualment) si bé ha disminuït encara es troba dins de valors habituals en altres poblacions (1,19 vs. 0,94 polls per parella i any entre 1990-2004 i 2005-2009, respectivament). Per tant, l'amenaça principal que té la població catalana d'ànguiles perdiguera és un desequilibri demogràfic provocat per l'elevada mortalitat adulta. Les principals causes de mortalitat són d'origen antròpic, com l'electrocució amb suports elèctrics (53,2% de les morts) i la persecució directa (17,1% per tret i 4,5% altres), però també causen nombroses baixes altres factors com les col·lisions amb cables elèctrics i l'ofegament en basses (12,6 i 6,3%, respectivament).

Després d'analitzar els paràmetres de vida de les àguiles a través de models demogràfics, aquests predeuen un elevat risc d'extinció a curt termini sense la immigració d'individus nascuts en altres poblacions

i que, per tant, la població catalana d'ànguiles actua com a embornal. A aquesta greu situació cal afegir altres factors que afecten negativament l'ànguila perdiguera, com la pèrdua d'hàbitat adequat provocat per canvis en els usos del sòl (abandó del camp, centrals eòliques, infraestructures viàries), un declivi poblacional de les seves principals preses (especialment el conill i la perdiu) i la competència interespecífica amb l'ànguila daurada (*Aquila chrysaetos*).

QUÈ PODEM FER PER CONSERVAR L'ÀGUILA PERDIGUERA?

Tot i la greu situació de la població catalana d'ànguila perdiguera, es coneixen força bé les causes del seu declivi i les amenaces actuals, així com les solucions gràcies a la informació generada en les darreres dècades.

Aquestes solucions passen prioritàriament per (1) reduir la mortalitat, especialment en els individus territorials, per tal que la població sigui demogràficament autosostenible; (2) preservar els seus territoris i millorar l'estat de conservació dels seus hàbitats per assegurar la viabilitat de la població, i (3) millorar la productivitat, tant per augmentar el nombre d'individus a la població com per disminuir el risc que els territoris siguin abandonats. Per abordar aquesta problemàtica cal actuar amb urgència i diligentment i en aquest sentit ja s'han dut a terme diverses accions.

En el cas de la reducció de la mortalitat adulta, i concretament de la problemàtica de l'electrocució, l'Equip de Biologia de la Conservació (EBC) de la Universitat de Barcelona ha realitzat la cartografia i anàlisi del risc d'electrocució en uns 20.000 suports

Kiku Parés

Poll d'ànguila cuabarrada durant el seu anellament per al seguiment demogràfic de la població a Catalunya

Kiku Parés

Actuacions de millora de l'hàbitat als Cingles de Bertí

en tres territoris ocupats i cinc d'abandonats de la Serralada Prelitoral barcelonina. Els resultats indiquen que un 9,2% són molt perillosos ja que van provocar un 53,2% de les morts d'ocells enregistrades, en especial rapinyaires, incloent-hi àguiles perdigueres. Arran d'aquest estudi es varen corregir 222 suports localitzats a les àrees més emprades per les àguiles. Els resultats han estat contundents ja que, tot i ser territoris amb nivells de mortalitat elevats, des de la seva correcció no ha mort cap àguila i els territoris s'han mantingut ocupats. Aquesta acció pionera mostra el camí a seguir per solucionar el principal problema de mortalitat. Un treball similar s'ha dut a terme en la col·lisió amb línies elèctriques i en aquests moments es troben cartografiats els trams perillosos per a la col·lisió en els territoris de les àguiles perdigueres a Catalunya i, per tant, es disposa d'informació per mitigar aquest problema.

Un altre problema important és la rarefacció de preses als territoris a causa de la pèrdua d'àrees obertes de muntanya i la sobreexplotació cinegètica. Això limita l'èxit reproductor de les àguiles, però també provoca que aquestes cacin en àrees molt humanitzades i, per tant, amb més perills (accidents per electrocució, en basses, trets). Per solucionar aquest problema s'han establert acords de custòdia del territori, sigui amb administracions o amb propietaris privats, que han revertit en millores de l'hàbitat (s'han recuperat conreus, pastures, matollars) i el

desenvolupament de plans cinegètics sostenibles, que en darrer terme han permès millorar les poblacions de preses en territoris d'àguila perdiguera. Els resultats tampoc s'han fet esperar i les àguiles han emprat regularment aquestes finques per caçar i a més han criat amb èxit.

Les molèsties que causen les activitats de lleure a les àrees de nidificació són un problema cada cop més freqüent que poden comportar el fracàs reproductor i en determinats casos l'abandó definitiu de les àrees de cria. Són especialment molestes l'escalada, l'obertura de camins i les activitats pedestres, així com les aèries (helicòpters, ales delta, etc.). En aquest sentit l'administració ha establert les àrees més sensibles per a les àguiles i ha regulat en àrees crítiques una de les activitats problemàtiques com és l'escalada. Un dels problemes cada cop més aguts és l'obertura de corriols, senders i camins al voltant dels nius que causa fracassos reproductors, especialment als espais protegits de les comarques barcelonines, i que necessita una intervenció decidida.

Un aspecte addicional de vital importància per a la conservació dels ecosistemes mediterranis en general, i de l'àguila perdiguera en particular, és la conscienciació i implicació dels col·lectius que es relacionen amb la natura i de la societat civil en general. És fonamental que els actors que utilitzen i exploten el medi natural, com ara els col·lectius de caçadors, excursionistes, escaladors, les empreses elèctriques, agrícoles, etc. s'impliquin en la conservació. Un bon exemple d'això ha estat la participació dels Amics dels Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona en la millora dels hàbitats de les àguiles i en la conscienciació dels col·lectius d'usuaris dels parcs, així com les tasques de divulgació sobre la conservació de les àguiles de la Fundació Torres a milers d'infants.

D'altra banda, per poder guiar adequadament la presa de decisions per a la conservació de les àguiles és necessari continuar ampliant el coneixement sobre la biologia i la demografia de les poblacions d'àguila perdiguera a Catalunya. Més enllà dels censos per conèixer la mida de la població, cal disposar de bones estimacions dels paràmetres demogràfics que la regulen, com ara la supervivència, i comprendre millor els processos que la relacionen amb altres poblacions, com ara la dispersió dels joves. Aquest coneixement passa pel marcatge d'individus i el posterior reavistament durant períodes llargs.

En darrer terme, per garantir la conservació de la població d'àguila perdiguera a Catalunya, a part que els responsables de la gestió de l'espècie executin les accions de conservació de forma adequada i que s'hi impliqui la societat civil, cal disposar d'un marc polític i legislatiu d'ordenació del territori, més enllà dels límits de les àrees protegides, i que sigui sostenible i respectuós amb els seus territoris.

AGRAÏMENTS

Moltes de les tasques de recerca i conservació dutes a terme per l'EBCAP de la UB han estat possibles gràcies al suport de la Fundació Miquel Torres de Vilafranca del Penedès, de la Diputació de Barcelona i les Obres Socials de la Caixa de Catalunya i de la Caixa de Pensions. 🐾

BIOLOGIA I DISTRIBUCIÓ A CATALUNYA

L'àguila perdiguera és una espècie longeva en la qual els adults són sedentaris i estableixen forts lligams amb la parella i el territori. Usualment solen criar un o dos polls que després d'una estada al niu d'entre 60 i 70 dies resten entre dos i tres mesos al territori natal; posteriorment fan llargs moviments durant el període de dispersió que finalitza quan s'estableixen en un territori al tercer o quart any de vida.

A Catalunya, els exemplars reproductors es distribueixen sobretot per les serralades litorals i prelitorals de les comarques de Tarragona i Barcelona, i també mantenen un petit nucli a les serralades prepirinenques de Ponent i a l'Empordà. La fracció no reproductora de la població s'assenta temporalment en àrees riques en preses com els secans de les planes de Lleida i de l'Empordà.

L'àrea vital dels individus territorials varia entre uns 21 i 111 km², on els hàbitats preferits per a la cacera són les brolles i garrigues, especialment als marges dels massissos on sovint s'alternen amb pastures i petits conreus de secà. Aquest fet comporta que freqüentment els nius es localitzin dintre d'espais protegits mentre que les àrees d'alimentació es trobin en àrees no protegides, que sovint presenten riscos per a la supervivència.

La seva dieta es basa en mamífers i ocells de mida mitjana com el conill (*Oryctolagus cuniculus*) i la perdiu roja (*Alectoris rufa*) que es consideren preses òptimes, tot i que a causa de la rarefacció d'aquestes preses les àguiles han augmentat el seu espectre tròfic i cada cop més consumeixen preses menys òptimes, com colúmbids i altres ocells de mida mitjana, esquiroles i llangardaixos, així com espècies afavorides per la humanització dels territoris, com coloms domèstics, còrvids i gavians.

Kíku Parés

Masclle adult d'àguila cuabarrada

BIBLIOGRAFIA

REAL, J. (2004). *Águila azor-perdicera Hieraaetus fasciatus*. A: Madroño, A., González, C. & Atienza, J.C. (Eds.). *Libro Rojo de las Aves de España*. Dirección General para la Biodiversidad - SEO/Birdlife, Madrid.

REAL, J., TINTÓ, A., BORAU, A., BENEYTO, A. & PARELLADA, X. (2004). *Águila cuabarrada Hieraaetus fasciatus*. A: ESTRADA, J., PEDROCCHI, V., BROTONS, L., HERRANDO, S. (Eds.). *Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002*, (pàg 182-183). Institut Català d'Ornitologia - Lynx Editions. Barcelona.

HERNÁNDEZ-MATÍAS, A., REAL, J. & PRADEL, R. (2011). *Quick methods for evaluating survival of age-characterizable long-lived territorial birds*. *Journal of Wildlife Management* 75: 856-866.

REAL, J. & MAÑOSA, S. (1997). *Demography and conservation of western european Bonelli's eagle Hieraaetus fasciatus populations*. *Biological Conservation* 79: 59-66.

TINTÓ, A., REAL, J. & MAÑOSA, S. (2010). *Predicting and Correcting Electrocution of Birds in Mediterranean Areas*. *Journal of Wildlife Management* 74: 1852-1862.

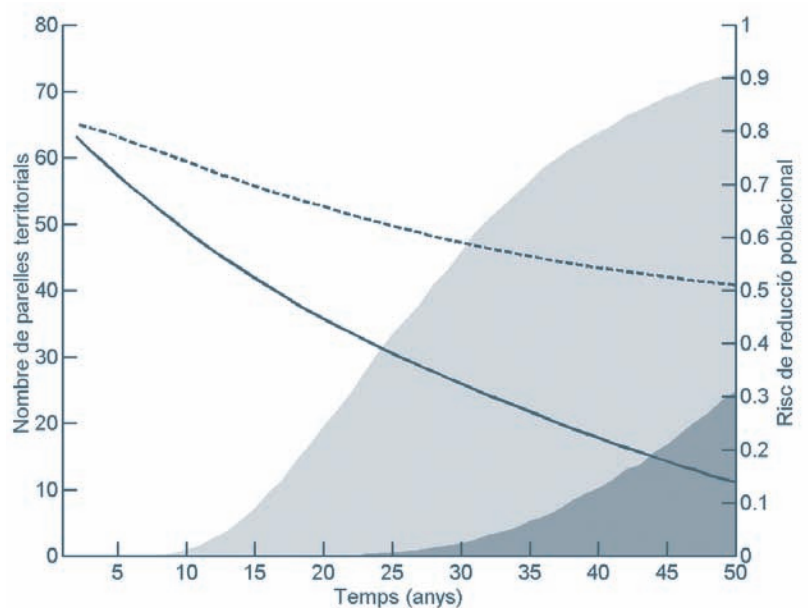

Figura 1: projeccions de la mida poblacional i el risc d'extinció

Variació en el nombre de parelles territorials [línies] i en el risc de reducció poblacional [àrees ombrejades] que prediuen els models demogràfics pels propers 50 anys. Els models assumeixen que la població catalana intercanvia individus amb la resta de la població franc-ibèrica [línia discontinua] o que és una població tancada [línia contínua]. Es representen el risc d'una reducció del 50% [gris clar] i del 80% [gris fosc] respecte la mida poblacional en l'actualitat.

A DEBAT: LES REINTRODUCCIONS

LES REINTRODUCCIONS COM A EINA DE CONSERVACIÓ

Carlota Viada Actual consultora ambiental independent, va ser responsable del programa d'IBA de SEO/BirdLife entre 1994 i 2005. L'any 2009 va redactar Pla de Reintroducció de l'àguila cuabarrada a Mallorca i en va dirigir tècnicament l'execució dels dos primers anys (2010-2011).

La reintroducció és una tècnica per a la recuperació d'una població d'una espècie. La majoria de vegades és el darrer recurs del ventall d'eines per lluitar contra la pèrdua de la biodiversitat, que és el que ens mou.

A nivell internacional, hi ha unes regles generals de joc, potser ja una mica antigues, que podem trobar en un document de 1998 de la Unió Internacional per a la Conservació

pràctica i els que pensen que, per motius diversos, la majoria de projectes no s'haurien d'executar.

O COM EQUIVOCAR L'ENEMIC

Tota discrepància pot enriquir un procés, però quan enfronta grups amb el mateix objectiu -la conservació d'una espècie- ens podem preguntar què hi ha al darrera?; competència pels recursos econòmics? -o com vestir un sant desvestint-ne un altre-; conflictes personals? -a vegades per una auto-atorgada exclusivitat amb una espècie o antics camarades barallats-; o és per visions tècniques diferents de com abordar la conservació d'aquesta espècie? -argument que es pot usar per distreure dels anteriors, però que no justifica aquest grau d'enfrontament.

Si el que ens distancia és una visió tècnica diferent de com aconseguir aquest objectiu comú, es poden organitzar seminaris, debatre sanament i arribar a conclusions o, fins i tot, fer cadascú la seva via. Però hem equivocat l'enemic de bat a bat si malgastem temps, energia, esforços i personal -tan escassos tots- a discutir aferrissadament i a posar pals a les rodes dels altres, sense cap possibilitat d'acord. Fins i tot, s'han arribat a criminalitzar algunes actuacions i s'ha transmès a la societat, així, un missatge confús i perjudicial per a la conservació de la natura.

El nostre enemic és el verí, les línies elèctriques, les escopetes, la inten-

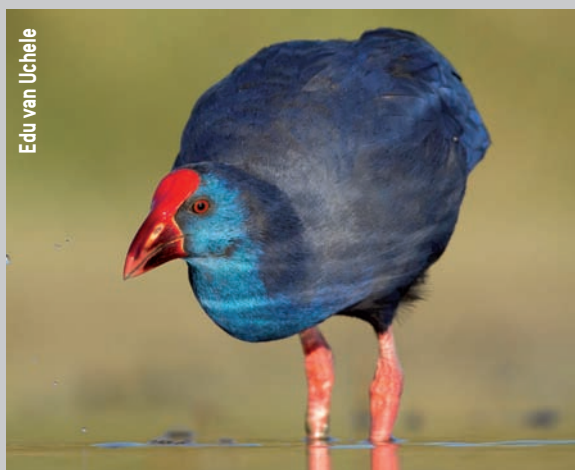

Fotja banyuda

sificació del món rural, la contaminació, el canvi climàtic, etc.

Les tècniques de reintroducció i reforçament de poblacions han contribuït a salvar moltes espècies, hi ha molts exemples, però també n'hi ha que han fracassat. A aquests darrers no se'ls dona tanta difusió, i afortunadament són els reeixits els que es repliquen. Tanmateix, l'element clau és que la reintroducció no respongui a un capritx local, sinó que contribueixi a una finalitat de conservació més ambiciosa, a nivell de població o d'espècie, fet que en ocasions és difícil de jutjar.

En tot cas, puc no estar d'acord i discrepar en la prioritat, en el moment, en la manera, en el com, etc., però crec que no es pot justificar invertir esforços a intentar que no s'arribi a executar un projecte de reintroducció. Crec que és millor dedicar aquests esforços a lluitar contra el nostre veritable enemic.

Polla blava

de la Natura (UICN): "Directrius per a reintroduccions". Són unes pautes per assegurar que la reintroducció aconsegueix el seu objectiu, beneficis per a la natura i sense efectes negatius. Per això, s'elaboren estudis previs sobre la capacitat de l'hàbitat, amenaces, necessitats de sensibilització, viabilitat, etc.

Ara bé, la qüestió és qui decideix que una reintroducció és beneficiosa, adient, seriosa, compleix amb els criteris de la UICN i, en definitiva, que val la pena executar-la? A nivell legal és clar, són els governs autonòmics els competents per avaluar-la i autoritzar-la. Però és a nivell tècnic on trobem que hi ha dos grups dins del món de la conservació: aquells que donen suport i promouen aquesta

Cigonya blanca

SOBRE REINTRODUCCIONS INADEQUADES O INJUSTIFICADES

Alejandro Sánchez Des de l'any 2011 és membre de la Fundació EQUO. Anteriorment, des de 1992 fins a 2010, va ser el director executiu de SEO/BirdLife.

En referència a les reintroduccions, sempre m'ha semblat que hi ha gent que es deixa portar per la passió conservacionista i no en considera fredament tots els pros i els contres. Ells entenen que la recuperació d'una espècie sempre és bona en si mateixa i que sempre val la pena malgrat que només sigui per les seves virtuts comunicatives i pedagògiques -fet que alguns han denominat "seducció conservacionista". Tanmateix, la reintroducció d'espècies, especialment quan es combina amb la cria en captivitat, és una de les mesures més complexes i difícils de dur a terme en biologia de la conservació i requereix la corresponent planificació científica i pressupostària.

Evidentment, jo no estic en contra d'aquestes mesures. La cria en captivitat i posterior reintroducció ja han salvat de l'extinció un bon nombre d'espècies a tot el món. Però sí que em sembla que en el nostre país s'ha abusat molt d'aquestes tècniques i s'han utilitzat de manera indiscriminada (en espècies que no ho necessitaven) o de manera poc professional -en el sentit que es feia estant poc estudiat, meditat i consensuat. La majoria de les vegades, a més a més, ni tan sols no es complien els escassos preceptes legals en la matèria. El maneig d'animals silvestres amenaçats és una tasca molt seriosa que té riscos importants, tant per als animals manejats com per a la població receptora (en el cas de reforçament de poblacions), i massa vegades es fa sense el coneixement previ de l'administració,

Juan Bécates

Ibis ermità

sense plans de recuperació (tal com obliga la llei), sense garantir una continuïtat del programa i, de vegades, sense el coneixement de la població local.

A tot això cal sumar-hi el fet que (i al meu parer en el nostre país és més greu que en d'altres llocs) la sensació transmesa, tant al públic com als governants, és que en conservació tot s'arregla criant i alliberant animals. Es dona la perniciosa idea que no importen els impactes que provoquem en el medi perquè sempre ho podrem arreglar traslladant les poblacions en risc o alliberant animals criats en captivitat. A més a més, es provoca una distorsió dels objectius conservacionistes i els corresponents pressupostos destinats a programes de recuperació d'espècies amenaçades, fet que provoca que el manteniment de l'hàbitat en bon estat -que és allò realment important- passi a ser un espectacular programa d'alliberament i reintroducció d'espècies criades en

captivitat: molt mediàtic i fotogènic però amb una incidència pràcticament nul·la en la conservació de la biodiversitat. La reintroducció, doncs, és una tècnica d'últim recurs que només s'hauria d'usar en casos excepcionals ben justificats. S'han salvat espècies amb aquesta tècnica, però quan no existia cap altra sortida. Uns exemples en el nostre país poden ser el cas de la guatlla andalusa (*Turnix sylvatica*), una espècie segurament ja extinta a Espanya i que amb prou feines manté algunes poblacions al Marroc, o el cas del linx ibèric (*Lynx pardina*). Tampoc em sembla descabellada la idea de crear en sòl espanyol una colònia d'ibis ermità (*Geronticus eremita*), una de les espècies d'ocell més amenaçada del planeta, sempre que es faci en el marc d'un pla internacional de conservació de l'espècie.

Rafa Martín

Marcatge de voltors negres amb emissors

Per contra, considero que alliberar exemplars d'espècies en franca recuperació o gens amenaçades, tal com es fa per a determinades espècies d'àguiles, ànecs, voltors, xoriguers o rapinyaires nocturns, sense estudis previs i de vegades en indrets inadequats -només pel plaer de veure-les prop de casa- és una pràctica perjudicial que s'hauria d'eliminar.

J.M. Pérez de Ajala

Linx ibèric

ESTATUS DE CONSERVACIÓ DELS PRINCIPALS OCELLS DELS ROQUISSARS

Síntesi avaluativa de l'estat de conservació de les espècies dels roquissars catalans. El semàfor indica l'estat d'alerta: en vermell situació crítica (aquells ocells que demanen una atenció prioritària), en groc situació preocupant (aquells ocells que no han millorat d'una manera satisfactòria o que emeten un senyal d'alerta sobre l'evolució futura), i en verd situació estable (aquells ocells que no presenten regressió acusada de les seves poblacions).

NOM CIENTÍFIC	NOM CATALÀ	LLEI 12/2006 PROTECCIÓ DELS ANIMALS	Reial Decret 139/2011	LIBRE VERMELL 2004	DIRECTIVA 2009/147/CE	CONVENI BERNA	CONVENI BONN	PLA ACCIÓ UE	SEMÀFOR
<i>Gypaetus barbatus</i>	Trencalòs	A	EN	En Perill (EN)	I	III	II	X	
<i>Neophron percnopterus</i>	Aufrany	B	VU	En Perill (EN)	I	III	II	--	
<i>Gyps fulvus</i>	Voltor comú	B	ESRPE	--	I	III	II	--	
<i>Aquila chrysaetos</i>	Àguila daurada	B	ESRPE	QuasiAmenaçada (NT)	I	III	II	--	
<i>Hieraetus fasciatus</i>	Àguila cuabarrada	A	VU	En Perill (EN)	I	III	II	X	
<i>Falco peregrinus</i>	Falcó pelegrí	B	ESRPE	--	I	III	II	--	
<i>Columba livia</i>	Colom roquer	--		--	II / 1	III	--	--	
<i>Bubo bubo</i>	Duc	B	ESRPE	--	--	III	--	--	
<i>Apus melba</i>	Ballester	D	ESRPE	--	--	III	--	--	
<i>Ptyonoprogne rupestris</i>	Roquerol	D	ESRPE	--	--	III	--	--	
<i>Monticola solitarius</i>	Merla blava	D	ESRPE	--	--	III	II	--	
<i>Monticola saxatilis</i>	Merla roquera	D	ESRPE	--	--	III	II	--	
<i>Tichodroma muraria</i>	Pela-roques	C	ESRPE	--	--	III	--	--	
<i>Pyrhcorax graculus</i>	Gralla de bec groc	C	ESRPE	--	--	III	--	--	
<i>Pyrhcorax pyrhcorax</i>	Gralla de bec vermell	C	ESRPE	QuasiAmenaçada (NT)	I	III	--	--	

CRITERIS:

- **Llibre vermell.** Categories d'amenaça: Perill crític: amb probabilitat superior al 50% d'extingir-se en els propers 10 anys; En Perill: probabilitat d'un 20% d'extingir-se en els propers 20 anys; Vulnerable: probabilitat d'un 10% d'extingir-se en els propers 100 anys. Madroño; Gonzalez & Atienza (Ed.) 2004. *Libro rojo de las aves de España*. Dirección General para la Biodiversidad-SEO/BirdLife. Madrid.
- **Reial Decret 139/2011** pel desenvolupament del *Listado de Especies Silvestres en Régimen de Protección Especial* i del *Catálogo Español de Especies Amenazadas*.
- **Llei 12/2006 de protecció dels animals.** Espècies protegides de la fauna salvatge autòctona.
- **Conveni de Berna.** Annexos 2 i 3, segons l'ampliació aprovada pel Comitè Permanent (Estrasburg, 8-11 desembre de 1987). Espècies de fauna estrictament protegides.
- **Conveni de Bonn.** Convenció sobre espècies migradores d'animals silvestres, feta a Bonn el 23/7/79, segons acord de les parts de 13/9/91. Espècies que han de ser objecte d'acords internacionals.
- **Directiva 2009/147/CE** relativa a la conservació dels ocells silvestres. Espècies objecte de mesures de conservació especial per al seu hàbitat.
- **Pla d'acció.** Espècies amenaçades que consten a l'annex de la Directiva 2009/147/CE, que necessiten la intervenció concreta dels països membres de la UE.
- **Semàfor.** Vermell: espècies amenaçades al llibre vermell i incloses al Reial Decret 139/2011 i a la Directiva 2009/147/CE. Groc: espècies incloses en dos dels instruments anteriors. Verd: espècies incloses en un o menys dels instruments anteriors. Tanmateix, cal esmentar que en el cas dels ocells dels roquissars, per a diverses espècies no s'ha avaluat l'estat i evolució de les poblacions en el llibre vermell.

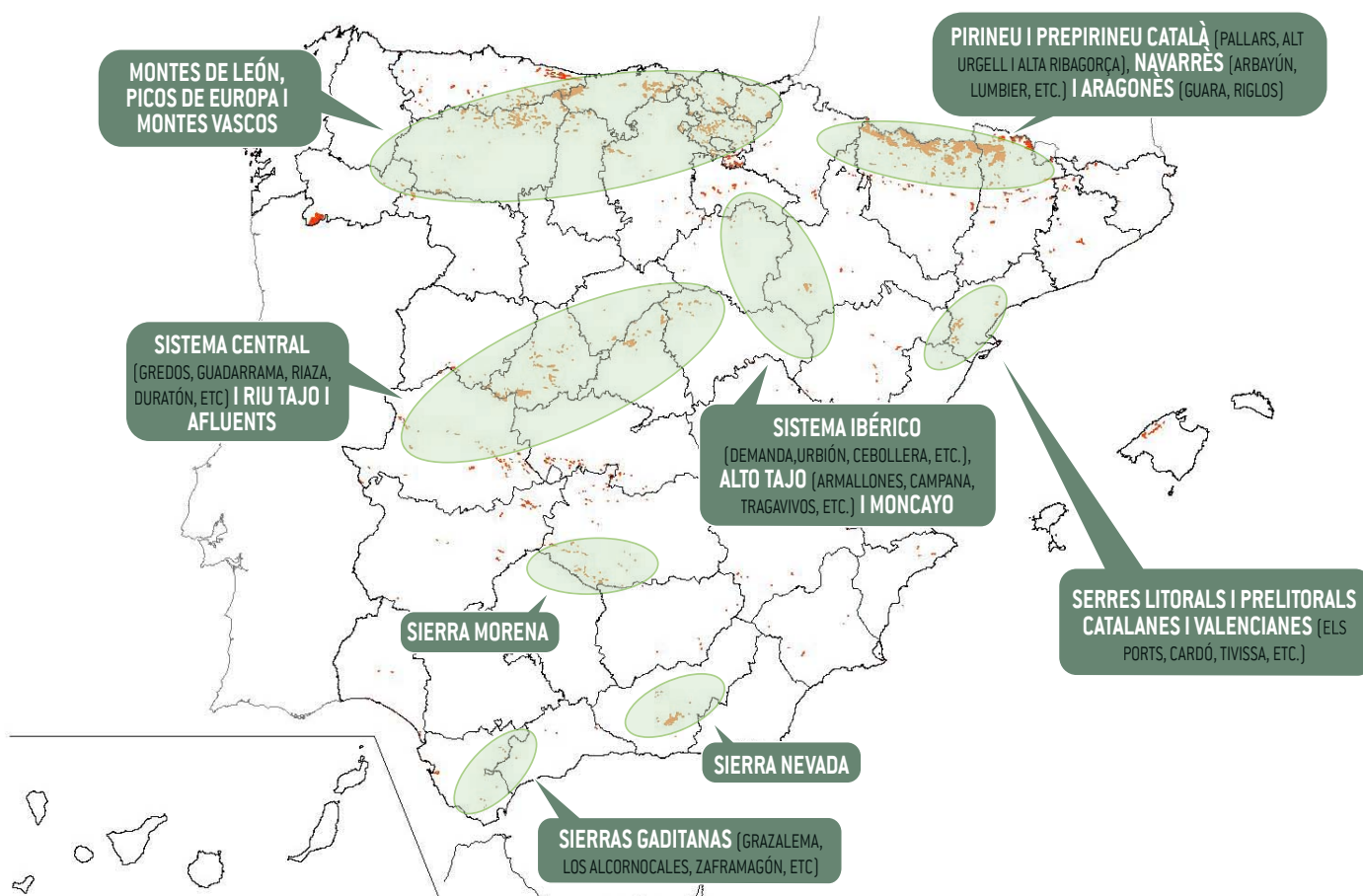
I JO, QUÈ HI PUC FER?

- 1 Els roquissars són hàbitats molt visibles, i ben coneguts per les espècies d'ocells que hi podem observar, però sovint en desconeixem el valor global per a la biodiversitat. Coneixent-los podem ajudar a difondre'n la importància a la societat en general.
- 2 Malgrat ser un hàbitat molt inaccessible, hi ha diversos esports i activitats de lleure (escalada, parapent, barranquisme, senderisme, etc.) que permeten acostar-nos-hi i és important respectar la tranquil·litat d'aquest entorn mentre els practiquem.
- 3 Quan existeixi, cal seguir la normativa de regulació de la pràctica algun d'aquests esports (en funció de l'època de l'any o zona on practicar-lo, etc.) per tal de respectar els períodes de cria dels ocells o de determinades espècies protegides, que sovint poden tenir greus problemes de conservació.
- 4 Si trobem alguna senyalització relacionada amb l'ús públic d'espais propers als roquissars (regulació de la circulació per pistes forestals, etc.), cal respectar-la ja que la nostra presència pot afectar els ocells que hi crien.
- 5 Molts dels ocells que crien en roquissars, especialment els rapinyaires, són espècies molt sensibles a les molèsties durant el període de reproducció. No ens hi hem d'acostar gaire i cal mantenir una distància de seguretat per no destorbar-los. No ens hi apropem ni per observar-los ni per fer-ne fotografies, ja que podem provocar l'abandonament de les postes i/o els polls.
- 6 Si detectem activitats que puguin afectar la conservació dels roquissars (obertura de pistes, voladures, etc.), les podem posar en coneixement dels gestors de l'espai o de l'administració perquè es puguin prendre les mesures corresponents.

Roberto González

ZONES IMPORTANTS PER LES AUS DE ROQUISSARS

DUES MIRADES ALS ROQUISSARS

ORIOI GARCIA FARRÉ, llicenciat en Història per la Universitat Autònoma de Barcelona, entra en el món de la producció audiovisual a través de la seva passió: la muntanya. Actualment treballa com a productor a l'empresa Soul Produccions, especialitzada en continguts esportius i alguns dels seus treballs han estat premiats en destacats festivals de cinema de muntanya internacionals (millor film espanyol a la 26ª edició del Festival Internacional de Cinema de Muntanya i Aventura de Torelló per *L'altra cara de la Forca*). És membre del Centre Excursionista de Catalunya – Club Alpí Català (CEC), ha estat president del Centre Acadèmic d'Escalada (CADE) i de l'Escola de Muntanya (EM) del CEC, i instructor de l'Escola Catalana d'Alta Muntanya (ECAM).

s'han hagut de tenir presents les èpoques de nidificació. Ara bé, sé que s'estan regulant més llocs, com per exemple Montserrat, fet que ha creat força controvèrsia.

4. DIRIES QUE ACTUALMENT ES COMPLEIX AQUESTA NORMATIVA EN CAS QUE HI SIGUI?

Ho desconec perquè de moment no m'he trobat mai ningú que ens hagi prohibit escalar. Normalment, hi ha zones d'escalada d'estiu i zones d'escalada d'hivern. Suposo que, en certa manera, anem a l'inrevés dels ocells.

5. CREUS NECESSÀRIA AQUESTA REGULACIÓ? DIRIES QUE ÉS CORRECTA O CALDRIA CANVIAR ALGUNA COSA?

Home, penso que hi podem conviure tots: ocells i escaladors. Només que caldria donar més informació de les zones regulades. Si es dona el cas que no pots escalar en una certa zona durant un període de l'any, doncs pots escalar en un altre lloc. D'itineraris i de llocs per escalar n'està ple al nostre país. Som un dels països amb més metres de parets verticals d'Europa i on la pràctica de l'escalada es pot fer pràcticament tot l'any.

6. PENSES QUE ÉS COMPATIBLE L'ESCALADA I LA CONSERVACIÓ DE LA FAUNA? PER QUÈ?

Penso que hauria de ser així, les dues coses haurien de ser compatibles. Més que prohibir, crec que s'hauria de conscienciar la gent sobre l'existència de les dues realitats. Donar tota la informació possible sobre aquest fet.

7. CREUS QUE ES POT COMPATIBILITZAR MILLOR LA PRÀCTICA D'AQUEST ESPORT (O D'ALTRES SIMILARS) I LA BIODIVERSITAT EN ELS ROQUISSARS? QUÈ PROPOSARIES?

Seguint amb la resposta anterior, penso que podem conviure en harmonia tots plegats. De tota manera, crec que hauria d'existir més informació a través de panells informatius o rètols en llocs estratègics, etc. D'aquesta manera, penso, s'anirà agafant més consciència de la problemàtica de la convivència entre ocells i escaladors.

8. CREUS QUE LA REGULACIÓ PERJUDICA ELS ESCALADORS? I PER A LA PROTECCIÓ DE LA FAUNA, CREUS QUE ÉS SUFICIENT?

Sóc conscient que, el tema de les regulacions, al col·lectiu escalador no li agrada gaire, perquè un escalador es mou per motivacions i objectius. Però, sempre ha d'haver-hi un primer pas. ➤

1. QUANTS ANYS FA QUE FAS ESCALADA? QUIN TIPUS D'ESCALADA PRACTIQUES I AMB QUINA FREQUÈNCIA?

Escalo des que tenia 16 anys, és a dir, deu fer més o menys uns 22 anys. Com la majoria dels que s'hi dediquen, vaig entrar en aquest món seguint una evolució lògica: des de petit ja anava a la muntanya i, a poc a poc, els reptes es van anar fent més complexos, fins al punt que la utilització de la tècnica d'escalada era necessària per assolir-los. Sempre he tendit a fer escalades que significuessin assolir alguna cosa com, per exemple, algun cim, però no necessàriament ha de ser així. Escalo pràcticament tot l'any i en tot tipus de terrenys.

2. VAS A ESCALAR SEMPRE ALS MATEIXOS LLOCS? SI VAS A UN LLOC NOU, D'ON TREUS LA INFORMACIÓ SOBRE LES VIES D'ESCALADA, NORMATIVA I POSSIBLES REGULACIONS, ETC.?

Sempre intentem variar els llocs i, ara que ens ho podem permetre, de països. Abans, quan era estudiant, sempre ens movíem per Catalunya i Pirineus, que eren els llocs que la butxaca ens permetia. Respecte a la informació, de quinze anys ençà, la cosa ha canviat molt. Abans t'havies de documentar a través de guies que podies trobar als centres excursionistes (s'hi n'eres d'un) o bé amb alguna ressenya que algú t'havia pogut passar, etc. Ara, la xarxa és una font inestimable d'informació: amb Internet tot ha canviat molt.

3. CONEIXES ALGUNA ZONA ON LA PRÀCTICA DE L'ESCALADA ESTIGUI REGULADA PER PROTEGIR LA FAUNA QUE VIU O CRIA ALS ROQUISSARS? ON I PER QUIN MOTIU? D'entre els llocs on he escalat diverses vegades, a la zona del Congost de Mont-Rebei i a la paret de Canalda sempre

ANTONIO GÓMEZ BOLEA, de formació sóc biòleg, concretament botànic, i especialista en líquens i micromicets. També sóc i alpinista i escalador, així com tècnic d'esports en alpinisme. Actualment sóc professor titular de la Universitat de Barcelona.

1. QUANTS ANYS FA QUE FAS ESCALADA? QUIN TIPUS D'ESCALADA PRACTIQUES I AMB QUINA FREQUÈNCIA?

Vaig començar a escalar fa uns 37 anys, quan en tenia 19, i vaig veure que no més caminant no es podien assolir tots els cims i agulles del nostre país. Em considero un escalador de via clàssica, però també faig escalada esportiva, de no gaire dificultat, com a exercici físic i d'entrenament. Com a mínim intento fer una escalada setmanal i, si puc, el cap de setmana també m'escapo. Quan arriben vacances és el moment d'anar més lluny i fer vies llargues.

2. VAS A ESCALAR SEMPRE ALS MATEIXOS LLOCS? SI VAS A UN LLOC NOU, D'ON TREUS LA INFORMACIÓ SOBRE LES VIES D'ESCALADA, NORMATIVA I POSSIBLES REGULACIONS, ETC.?

Quan faig l'escalada setmanal vaig a Montserrat i, si el dia és curt, és a dir, amb poques hores de llum, llavors vaig al Garraf. Quan anem a un lloc nou primer mirem la informació de les guies d'escalada i una vegada tenim clar el que volem fer mirem a Internet què hi diu de la via escollida. En general la informació està més actualitzada i és on normalment es troba informació sobre la regulació de l'escalada, en el cas que existeixi. Per exemple, a Montserrat i al Garraf, els llocs que més freqüent, hi ha regulació i sabem les zones on no es pot escalar mai, les zones en les quals es pot escalar sempre i les zones on es pot escalar una part de l'any i l'altra no.

3. CONEIXES ALGUNA ZONA ON LA PRÀCTICA DE L'ESCALADA ESTIGUI REGULADA PER PROTEGIR LA FAUNA QUE VIU O CRIA ALS ROQUISSARS? ON I PER QUIN MOTIU?

Sí, com ja he comentat abans, en les dues zones que més visito l'escalada està regulada. En el cas de la muntanya de Montserrat, per exemple, el 12 de juny de 2008 es va signar un acord de regulació entre la Federació d'Entitats Excursionistes de Catalunya -que és la federació a la qual pertany la pràctica de l'escalada- i el Patronat de la Muntanya de Montserrat. En aquest acord, entre altres coses, diu textualment:

L'objectiu d'aquesta regulació és protegir el patrimoni natural del Parc, des de les espècies d'ocells rupícules com l'àguila cuabarrada, el falcó pelegrí, el xorriquer, el duc, el còlit negre, la merla blava, el roquerol o el ballester, els

quals efectuen la nidificació en les fissures, coves i lleixes de les grans parets verticals fins als boscos, les canals o la vegetació de codines. Així doncs, mentre algunes zones es defineixen per afavorir la nidificació d'espècies concretes d'ocells, d'altres s'han creat per protegir la matriu vegetal i el paisatge i per fomentar l'evolució dels ecosistemes sense la intervenció de l'home, pel propi interès de conservar una mostra representativa dels sistemes naturals de Montserrat.

Queden clars els motius de la regulació. Ara bé també crec que s'hauria de fer un seguiment com a mínim anual per tal de veure si la situació ha canviat i adaptar les mesures a la nova situació. Tothom sap que la natura no és estàtica i correm el risc, per comoditat o per oblit, de deixar normes perennes que no es revisen i acaben per perdre el seu sentit.

4. DIRIES QUE ACTUALMENT ES COMPLEIX AQUESTA NORMATIVA EN CAS QUE HI SIGUI?

Jo diria que dintre del col·lectiu d'escaladors, entre els quals m'estic movent, tennim un alt grau de sensibilitat i som molt respectuosos amb les normatives. Això no vol dir que hi hagi algun element marginal, com en tots els col·lectius humans.

5. CREUS NECESSÀRIA AQUESTA REGULACIÓ? DIRIES QUE ÉS CORRECTA O CALDRIA CANVIAR ALGUNA COSA?

Crec que és necessària i ho és per culpa de la massificació. Sobre si cal canviar alguna cosa, crec que manca una informació actualitzada sobre el que està passant a la paret, sobre si un any en concret hi ha nidificació o no, si hi ha polls o no, etc. Aquesta informació, feta pública per exemple en els pàrquings on habitualment deixem els cotxes per fer l'aproximació a les vies d'escalada, podria establir un vincle entre els escaladors i els gestors dels espais naturals. A nosaltres no ens costa gaire donar informació del que hem vist en el cas que no es correspongui amb la informació que se'ns ha donat, tot i que, de moment, això no es fa, que jo sàpiga, i el risc és que aquestes regulacions perdin interès.

Per exemple, per entendre'ns, és com si després d'acabar unes obres en una carretera no retreessin la senyal de limitació de velocitat: tothom sap que es pot anar

a 80 km/h però en realitat el disc marca 40 km/h i si ho incompleixes t'arrisques a ser multat. Si ho comparem amb l'escalada, les obres a la carretera correspondrien a les zones de nidificació d'ocells.

6. PENSES QUE ÉS COMPATIBLE L'ESCALADA I LA CONSERVACIÓ DE LA FAUNA? PER QUÈ?

És clar que sí!! L'home ha fet compatible tota la seva activitat (les ciutats, autopistes, carreteres, camps de conreu, etc. amb la fauna; fins i tot, per contradictori que sembli, ha fet compatible la caça amb la fauna. L'escalada és compatible amb la biodiversitat bàsicament perquè els escaladors ens estimem més que ningú les parets de roca i el seu entorn, és per això que hi anem.

7. CREUS QUE ES POT COMPATIBILITZAR MILLOR LA PRÀCTICA D'AQUEST ESPORT (O D'ALTRES SIMILARS) I LA BIODIVERSITAT EN LES ROQUISSARS? QUÈ PROPOSARIES?

No estic gens d'acord amb la simplificació "escalada = esport", l'escalada és molt més que un esport, com a mínim per mi i molts altres companys. L'escalada és una excusa per trobar-te tu mateix, amb un amic i un entorn natural, per conèixer geologia i geografia, el tacte a les mans dels diferents tipus de roca, les diferents muntanyes... L'escalada és també una bona oportunitat per conèixer plantes i animals rupícules, per fer una mica d'exercici físic, així com també per moltes coses. Sempre es poden millorar les coses i, per fer una proposta, diria que una guia dels organismes rupícules del nostre país, que a més dels ocells i les plantes amb flors també estiguin representats altres organismes com els rèptils, els insectes, els líquens, etc. Crec que podria ser de molt interès per a molts escaladors.

8. CREUS QUE LA REGULACIÓ PERJUDICA ELS ESCALADORS? I PER A LA PROTECCIÓ DE LA FAUNA, CREUS QUE ÉS SUFICIENT?

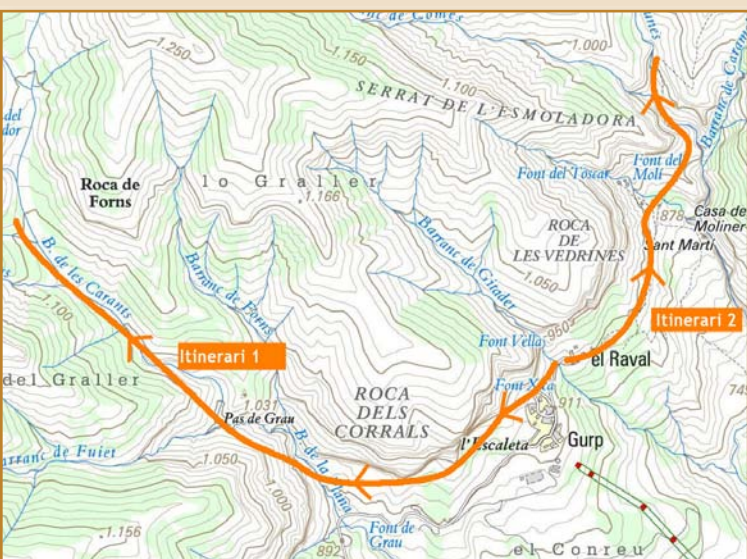
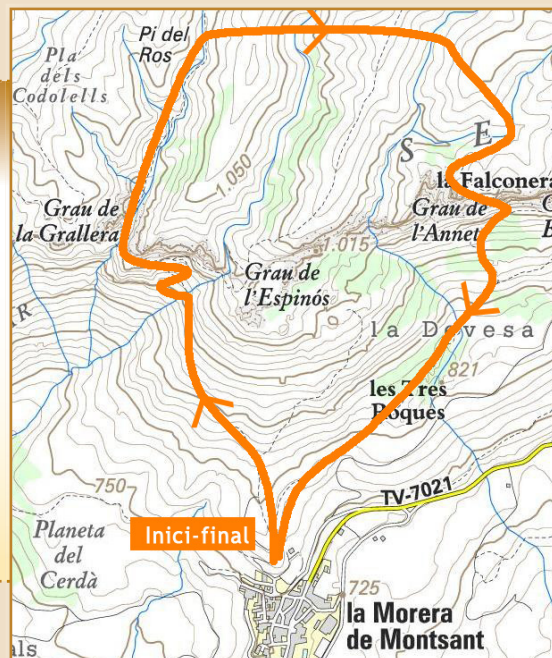
Les regulacions quan són necessàries s'han de fer i, consegüentment, acceptarem les limitacions que ens suposen. Crec que s'han de fer estudis seriosos i contrastats per tal de justificar les regulacions que es vulguin fer i sempre lligades a una temporalitat, no ad infinitum. 🍷

RECORREGUT:

Sortim del capdamunt del poble de la Morera de Montsant pel camí empedrat que ens condueix a diversos graus. Seguiu sempre el camí principal per accedir a la serra Major pel grau de la Grallera fins a arribar a la carena principal on trobareu un senyal amb diverses direccions. Des d'aquí seguim cap a l'Est fins a trobar una cruïlla amb el GR 171, que agafarem per retornar a la Morera pel grau de l'Annet.

ESPÈCIES:

Al llarg del recorregut, depenent de l'època de l'any, podeu observar diverses espècies associades a hàbitats rupícoles com l'àguila daurada, l'àguila cuabarrada, el falcó pelegrí, el balles-ter, el roquerol, el còlibre negre, la merla blava, la cotxa fumada, el pela-roques i el corb. En els mesos freds de desembre i gener en hora crepuscular pot ser que sentiu el cant del majestuós duc.

RECORREGUT:

S'hi accedeix des de la carretera C-13. S'agafa el trencall que porta a Talarn i es travessa l'Acadèmia General Bàsica de Suboficials. Abans d'arribar al poble hi ha un mirador panoràmic, des d'on es pot observar la serra de Gurb, les cingleres i el poble. Cal aparcar el vehicle a la sortida de Gurb (on s'acaba la carretera); aquí comença un sender a mà esquerra, d'uns 700 m de longitud i 100 m de desnivell, que puja cap al poble passant pel safareig i la font i que voreja el peu dels penya-segats. Un cop al poble es continua el sender cap a la cinglera fins a arribar a uns corrals troglodítics on antigament es tancava el bestiar, amb una impressionant panoràmica de tota la vall. El sender creua tota la serra de Lleràs, però en qualsevol punt podeu tornar enrere i

ITINERARI A L'ENTORN DE LES CINGLERES DE GURP

Gurb és un petit poble arrecerat sota una enorme cinglera de conglomerat, situat a només 10 km de la ciutat de Tremp. L'encant d'aquest racó del Pallars i la facilitat amb què s'hi observen ocells rupícoles el converteix en un lloc ideal per a una escapada ornitològica.

desfer el camí fins a Gurb. Des del mateix aparcament del vehicle també podeu agafar el sender de mà dreta, de 700 m de longitud i gairebé pla, que porta fins a l'ermida de Sant Martí, la font del Molí i el barranc de Gurb.

ESPÈCIES:

El sender transcorre tota l'estona per roquissars i sota els penya-segats, i permet observar de ben a prop moltes espècies rupícoles: voltor comú, aufrany, corb, falcó pelegrí, xoriguer, roquerol, merla blava, balles-ter, gralla de bec vermell, etc. A l'hivern hi trobem cercavores, llucaretes i molts altres passeriformes d'ambients de muntanya.

Jordi Peró

SEO/BirdLife

